

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ "ПРИРОДНО-РЕСУРСНИЙ ТА ЕТНОКУЛЬТУРНИЙ ТРАНСКОРДОННИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГУЦУЛЬЩИНИ В УКРАЇНІ ТА РУМУНІЇ: ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ" (25 листопада 2021 р.)

25 листопада 2021 року в онлайн-режимі (на платформі ZOOM) відбулася міжнародна науково-практична конференція "Природно-ресурсний та етнокультурний транскордонний потенціал Гуцульщини в Україні і Румунії: проблеми збереження та сталого розвитку".

Співорганізаторами конференції виступили (в рамках двосторонніх Меморандумів щодо співпраці) Карпатський біосферний заповідник Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, Київський університет права Національної академії наук України, Український центр культурних досліджень Міністерства культури та інформаційної політики України, а також примарія комуни Бистрий (Румунія), Український педагогічний ліцей ім. Тараса Шевченка (м. Сігеу Мармацей, Румунія) та Всеукраїнське товариство "Гуцульщина". У роботі форуму взяли участь понад 70 науковців, представників органів влади, природоохоронних установ та громадськості з України та Румунії.

Вступним словом конференцію відкрили та привітали учасників директор Карпатського біосферного заповідника Микола Тарасюк та ректор Київського університету права НАН України професор, заслужений юрист України Юрій Бошицький.

На моніторах учасників конференції проде-

монстровано відеоролик із запальним гуцульським музичним вітанням Рахівського народного ансамблю гуцульських інструментів під керівництвом Володимира Шепети.

З вітальними промовами виступили директор Департаменту природно-заповідного фонду та земельних ресурсів Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України Едуард Арустамян, голова Рахівської районної державної адміністрації Олександр Небила, примар комуни Бистрий (Румунія) Васіле Дучук, директорка Українського центру культурних досліджень Ірина Френкель та голова Рахівського товариства "Гуцульщина" Іван Беркела (із демонстрацією відеоролика з піснею "Чорні хлопці" (слова Василя Кухти, музика – гурт "ТіКому-За" (м. Рахів), вокал – Іван Беркела).

Модератором конференції виступив ініціатор та безпосередній організатор її проведення, доктор біологічних наук, професор, заступник директора Карпатського біосферного заповідника Федір Гамор.

Наголошено, що транскордонний регіон Гуцульщини розташований в межах українських Прикарпаття, Закарпаття, Буковини та в прикордонному районі румунського повіту Марамуреш і характеризується складними та унікальними гірськими природно-кліматичними умовами, під впливом яких, століттями сформувався феномен гуцульської культури.

Але потужний природно-ресурсний та етнокультурний потенціал, під впливом глобальних демографічних та кліматичних змін, трансформується і зазнає втрат. Тому для його збереження та сталого використання необхідна підвищена уваги з боку української та румунської держав, науки та громадськості.

У зв'язку із цим, учасникам конференції запропоновано поділитись набутим досвідом роботи та результатами досліджень із проблем збереження та сталого використання природно-ресурсного потенціалу Гуцульщини в транскордонному культурному контексті, розглянути питання впливу погіршення стану навколишнього середовища на збереження феномену гуцульської етнокультури тощо.

На пленарних засіданнях та у ході роботи секцій "Дослідження специфічних гірських умов соціально-економічної діяльності, зайнятості та культурної діяльності в умовах глобалізаційних викликів", "Дослідження, проблеми збереження та сталого використання природно-ресурсного потенціалу Гуцульщини в транскордонному культурному контексті" та "Транскордонна співпраця із збереження природних та культурних цінностей" презентовано й обговорено понад 50 доповідей та повідомлень.

Так, у першій пленарній доповіді "Про деякі аспекти поглиблення зв'язків між українськими та румунськими частинами гуцульського регіону (із демонстрацією відеоролика про відновлення руху історичних транскордонних пасажирських потягів на Мараморощині)" професор Федір Гамор наголосив, що Договором про Асоціацію України із Європейським Союзом, який в числі перших ратифікували Україна та Румунія, у главі 27 визначається необхідність сприяння взаєморозумінню та двосторонньому співробітництву у сфері регіональної політики щодо методів формування та реалізації регіональних політик, зокрема багаторівневого управління та партнерства, з особливим наголосом на розвитку відсталіх територій. При цьому передбачається створення каналів зв'язку та активізація обміну інформацією між національними, регі-

ональними та місцевими органами влади, соціально-економічними утвореннями та представниками громадянського суспільства. В цьому контексті надзвичайно важливим є відновлення традиційних культурних та торгово-економічних відносин між українськими населеними пунктами в Україні та Румунії, по обидва боки Тиси на Мараморощині.

Нагадав також учасникам конференції, що в післявоєнний період значна частина українського населення лівобережної частини Тиси (близько 40 тисяч осіб), зокрема у Вишівській долині, перейшла до складу Румунії. А мости, які з'єднували Бичків, Луг та Трибушани (нині Ділове), були зруйновані.

Припинено рух пасажирських потягів, які курсували через станцію Валя-Вішеулуй до Рахова, із Будапешта та Праги. Все це призвело до ізоляції українців, які живуть у Румунії та погіршення зв'язків між їхніми родинами, що опинилися по різні боки кордону. А за населеними пунктами на ділянці кордону, де проживають українці, як у Румунії, так і на Україні, міцно закріпився статус депресивних територій, де панує бідність та безробіття.

Але, не зважаючи на багаторічну ізоляцію від України та багаторічну політику румунізації національних меншин, у комунах Бистра, Репедя, Рускова, Поєнілі де суб Мунте та деяких інших, добре збережена українська мова та гуцульські традиції. І це можна запримітити під час фестивалів та різноманітних релігійних свят, які тут зараз регулярно проводяться за підтримки румунського уряду.

Саме тому науковці та місцеві органи влади тривалий час порушують питання щодо відновлення прикордонної інфраструктури, яка б сприяла поглибленню транскордонної співпраці у цій частині Мараморощини.

Мова йде, в першу чергу, про відбудову залізобетонного моста через Тису у районі сіл Ділове та Валя Вішеулуй, який німецько-гогартівські війська підірвали у 1944 році, та відновлення руху пасажирських потягів через Рахів до Румунії. Актуальність цієї теми акцентовано у відеоролику "Закарпаття... шлях до Європи" (опубліковано в 2016 році на відеоблозі "Залізничні магістралі України"), який переглянули учасники конференції.

А в наступних ґрунтовних доповідях "Правові аспекти збереження етнокультурної спадщини в Україні" (ректор Київського університету права НАН України, професор, Заслужений

юрист України Ю.Л. Бошицький), "Нематеріальна культурна спадщина в умовах зміни клімату: продовольча безпека, роль і місце спільнот, взаємозв'язок конвенцій ЮНЕСКО" (начальниця відділу науково-координаційної діяльності та інформації Національної академії мистецтв України, національний експерт з питань НКС, заступник директора ГО "Центр розвитку" "Демократія через культуру" В. Дем'ян (акредитація ЮНЕСКО 2019 р.), "Екологічна ситуація в українських населених пунктах та у повіті Марамуреш" (кандидат географічних наук, директор Українського педагогічного ліцею ім. Тараса Шевченка, м. Сігету Мармаціей, Румунія Куреляк В.), "Судова практика у справах, що виникають у сфері захисту довкілля та екологічних прав" (суддя Верховного Суду України С.В. Яковлева), "Про роботу та проблеми органів місцевого самоврядування у збереженні природних та культурних цінностей Закарпатської Гуцульщини" (заступник голови Рахівської районної ради І.І. Копич), "Огляд законотворчих ініціатив у сфері транскордонного співробітництва" (проректор з наукової роботи Київського університету права НАН України, доктор наук з державного управління, професор, О.В. Червякова), "Про багаторічну діяльність Союзу Українців Румунії та Карпатського біосферного заповідника в розвитку українсько-румунської співпраці на Мараморощині" (депутат двох скликань Парламенту Румунії, багаторічний голова Союзу українців Румунії, Бая Маре, Румунія С. Бучута та Ф.Д. Гамор), "Деякі спогади про роботу Міністерства культури Румунії із підтримки культурних традицій української меншини на Мараморощині" (колишня старша радниця Міністерства культури Румунії у справах національних меншин, кореспондентка часописів Союзу українців Румунії, Бухарест, Румунія Я. Колотило), "Досвід румунської комуни Бистрий зі збереження гуцульської культури та розвитку українсько-румунської співпраці" (прімари різних років комуни Бистрий, Румунія В. Дучук, В. Бумбар, Д. Коренюк.), "Основні принципи земельної реформи та юридична відповідальність за порушення у сфері земельних відносин" (в.о. завідувача кафедри кримінального права та процесу Київського університету права НАН України, кандидат юридичних наук О.І. Савка), "Створення українсько-румунського біосферного транскордонного резервату у Марамороських горах передбачено українською урядовою стратегією виконання Рамкової кон-

венції про охорону та сталий розвиток Карпат та знаходиться на контролі у Міністерстві захисту довкілля і природних ресурсів України" (Ф.Д. Гамор, директор Департаменту природно-заповідного фонду та земельних ресурсів Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України Е.М. Арустамян, головна спеціалістка Департаменту природно-заповідного фонду та земельних ресурсів Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України А.Р. Ковбаснюк), "Деякі проєктні ідеї щодо активізації роботи зі збереження унікальних природних й культурних цінностей та сприяння сталому розвитку краю в Географічному центрі Європи" (Ф.Д. Гамор), "Досвід роботи національного природного парку "Верховинський" та Карпатського національного природного парку щодо збереження гуцульських природних та культурних традицій на українсько-румунському прикордонні в контексті дослідження гуцульських говірок української мови" (начальник наукового відділу Національного природного парку "Верховинський", кандидат історичних наук Я.І. Зеленчук), "Вплив кліматичних змін на стан біологічного різноманіття Карпат" (в.о. завідувача кафедри державно-правових та галузевих правових дисциплін Київського університету права НАН України, кандидат юридичних наук О.М. Доценко), "Єдиний у світі Музей гуцульської бриндзи – унікальний об'єкт для збереження й популяризації гуцульської культурної спадщини" (засновниця та керівник музею "Гуцульська бриндзя" О.А. Шкуро), "Україна сьогодні мовою гуцульської поетичної лексики" (член Спілки письменників України В.І. Шкурган), "Збереження генофонду коней гуцульської породи в рамках транскордонної співпраці" (директор та співробітники Національний природний парк "Гуцульщина", кандидат біологічних наук Ю.П. Стефурак, І.В. Стефурак, М.В. Пасайлюк) та інших, глибоко та всесторонньо проаналізовано широке коло проблем збереження та сталого використання природно-ресурсного та етнокультурного потенціалу Гуцульщини в транскордонному культурному контексті та внесено багато цінних пропозицій з цього приводу.

Конференція розробила та ухвалила відповідні рекомендації. У Вінницькому видавництві "Твори", за фінансової підтримки Київського університету права НАН України, опубліковано Збірник матеріалів конференції (http://cbr.nature.org.ua/conf2021/Zbirnyk_2021.pdf), загальним об-

сягом 300 сторінок (Природно..., 2021) (рис. 1).

Учасники Міжнародної науково-практичної конференції "Природно-ресурсний та етнокультурний транскордонний потенціал Гуцульщини в Україні та Румунії: проблеми збереження та сталого розвитку", на підставі заслуханих доповідей та проведених дискусій запропонували:

1. Розглянути питання підготовки номінаційного досяг для включення до Репрезентативного списку нематеріальної культурної спадщини людства, із робочою назвою "Культурні практики та унікальність гуцульського фольклору в Україні та Румунії через транскордонну співпрацю".

2. Підтримати проектні ідеї щодо збереження унікальних природних та культурних цінностей та сприяння сталому розвитку, зокрема розв'язання проблем із побутовими відходами, будівництва міжнародного центру букових пралісів, створення туристичної рекреаційної інфраструктури та відновлення руху пасажирських потягів транскарпатською залізницею через Закарпатську Гуцульщину до Румунії, Будапешту та Праги.

3. Активізувати роботу щодо популяризації та збереження об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО "Букові праліси й давні ліси Карпат та інших регіонів Європи", "Дерев'яні церкви Карпатського регіону в Польщі та Україні", "Косівська мальована кераміка" із Репрезентативного списку нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО та інших унікальних природних та культурних цінностей.

4. Поглибити взаємодію між об'єктами, що охороняються Конвенцією про охорону Всесвітньої культурної і природної спадщини та Конвенцією про охорону нематеріальної культурної спадщини.

5. Завершити процес створення транскордонного українсько-румунського біосферного резервату у Марамороських горах.

6. Передбачити у навчальних програмах з української мови та літератури закладів загальної середньої освіти вивчення місцевих діалектів.

7. Висловлюють вдячність Оргкомітету конференції за організацію цього важливого міжнародного наукового зібрання.

Рис. 1. Природно-ресурсний та етнокультурний транскордонний потенціал Гуцульщини в Україні та Румунії: проблеми збереження та сталого розвитку. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (25 листопада 2021 року, м. Рахів, Україна) [Відп. ред. Гамор Ф.Д., Черв'якова О.В.]. – Вінниця: "ТВОРИ", 2021. – 300 с.

Ф.Д. Гамор